

ПОСТКОМУНІСТИЧНИЙ ПОДІЛ У ПОЛІТИЧНИХ ПРЕФЕРЕНЦІЯХ МЕШКАНЦІВ ЗАХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ НА ПАРЛАМЕНТСЬКИХ ВИБОРАХ У ПОЛЬЩІ

Мар'ян Лопата

Національний університет "Львівська політехніка"

maryanroland@gmail.com

ORCID: 0000-0002-6598-1319

(стаття надійшла до редколегії – 10.01.2018 р., прийнята до друку – 20.04. 2018 р.)

© Лопата М., 2018

Вивчено політичні преференції мешканців історичної Західної Галичини, яка розташована в Польщі та складається переважно з двох воєводств – Малопольського та Підкарпатського. Головним обмеженням, яке детермінувало вибори в Польщі, постсоціалістичних та пострадянських країнах був посткомуністичний поділ. Цей посткомуністичний поділ базувався на поділі між партіями, які походять з комуністичного режиму, і тих, котрі походять з колишньої опозиції до комуністичного режиму. Розглянуто значення Галичини та її характеристик як регіону. Автор показав результати парламентських виборів, де виборці Західної Галичини віддавали перевагу правим партіям та партіям, які походять з "Солідарності". Основними причинами такої підтримки політичних партій, що походять з табору колишньої "Солідарності", є: високий рівень релігійності мешканців та сильний вплив Католицької Церкви, традиційне та індивідуальне сільське господарство, низький рівень урбанізації, традиції антикомуністичного опору, традиції народного руху, належність території до Австро-Угорської монархії, сильна регіональна ідентифікація. Виборці на територіях колишньої Західної Галичини до парламентських виборів 2005 року притримувалися і голосували за партії, враховуючи посткомуністичний/антикомуністичний поділ. Цьому сприяла конкуренція на осі СЛД – фракції, які походять з "Солідарності", особливо якщо останні об'єднувалися. У 2001 році цей розподіл починає зникати, і це пов'язано, по-перше, з розпадом АВС та розколом у СЛД, та появою нових учасників на політичній сцені. А по-друге, з появою нового політичного порядку денного та нових викликів. Тим не менше, посткомуністичний поділ проіснував у змінній формі, тому що ставлення до цього поділу стало важливим історичним питанням для політичної партії "Право і Справедливість", яка переважно домінує у політичному спектрі Польщі. Західна Галичина залишалася регіоном фракцій, які походять з "Солідарності", тобто переважно правих сил, хоча посткомуністична партія перемогла на парламентських виборах у 1993 та 2001 роках у всій Польщі.

Ключові слова: *посткомуністичний поділ, політичні партії, республіка Польща, посткомуністичні партії, парламентські вибори.*

POLITICAL PREFERENCES OF CITIZENS OF WEST GALICIA ON PARLIAMENTARY ELECTIONS IN POLAND TOWARDS THE POST-COMMUNIST CLEAVAGE

Marian Łopata

Lviv Polytechnic National University

maryanroland@gmail.com

ORCID: 0000-0002-6598-1319

The article is dedicated to the study of political preferences of the citizens of historical West Galicia that is in Poland and which consists mainly of two regions – Lesser Poland and Subcarpathian Voivodeships. The main constraint that determined the elections in Poland and other post-socialist, post-soviet countries was the Post-Communist cleavage. These Post-communist cleavage based on the divide between the parties originating from the communist regime, and those with roots in the former opposition to these communist parties. The meaning of "Galicia" and its peculiarities as a region were examined. The author showed that in the results of the parliamentary elections in West Galicia prevailed rightwing and

Post-Solidarity political parties. The main premises of such support for Post-Solidarity parties were: the high level of religiousness of local population, the strong influence of the Catholic Church, traditional and individual agriculture, the low level of urbanization, traditions of anti-communist resistance, the tradition of the people's movement, belonging to the Austro-Hungarian Empire, very strong regional identification. Voters in the areas of former West Galicia voted for the parties of their side of post-communist/non-communist division till elections in 2005. This was facilitated by the rivalry on the axis SLD - Post-Solidarity groups, especially if the latter were more united. In 2001, this division begins to disappear and is associated, firstly, with the breakdown of AWS and the division in the SLD, and the entry of new actors on the political scene of Poland. Secondly, new political issues and new challenges emerged. Nevertheless, the post-communist division survived in a changed form, because it became a matter of the historical policy of the political party Law and Justice, which is currently a dominant party in the political spectrum of Poland. West Galicia remained a region of Post-Solidarity forces, and mostly right-wing, however, the post-communist party SLD won the parliamentary elections in 1993 and in 2001 throughout Poland.

Key words: *Post-communist cleavage, political parties, Republic of Poland, post-communist parties, parliamentary elections.*

PREFERENCJE POLITYCZNE MIESZKAŃCÓW GALICJI ZACHODNIEJ W WYBORACH PARLAMENTARNYCH W POLSCE WOBEC PODZIAŁU POSTKOMUNISTYCZNEGO

Marian Łopata

Narodowy Uniwersytet "Politechnika Lwowska"

maryanroland@gmail.com

ORCID: 0000-0002-6598-1319

Artykuł poświęcony jest badaniom preferencji politycznych mieszkańców historycznej Zachodniej Galicji, która znajduje się w Polsce i składa się głównie z dwóch województw-malopolskiego i podkarpackiego. Głównym ograniczeniem decydującym o głosowaniu w Polsce i innych krajach postsocjalistycznych oraz postsowieckich był podział postkomunistyczny. Ten podział postkomunistyczny opierał się na podziale między partiami wywodzącymi się z reżimu komunistycznego a tymi, które mają korzenie w dawnej opozycji do reżimu komunistycznego. Zbadano znaczenie "Galicji" i jej cechy jako regionu. Autor pokazał wyniki wyborów parlamentarnych, ponieważ wyborcy Zachodniej Galicji preferowali bardziej partie prawicowe i postsolidarnościowe. Do głównych przesłanek takiego poparcia dla partii politycznych wywodzących się z obozu postsolidarnościowego to: wysoki poziom religijności mieszkańców i silne wpływy Kościoła katolickiego, tradycyjne i indywidualne rolnictwo, niski poziom urbanizacji, tradycje antykomunistycznego oporu, tradycja ruchu ludowego, przynależność terenów do monarchii austro-węgierskiej, silną identyfikację regionalną. Wyborcy na terenach byłej Galicji Zachodniej trzymali się do wyborów 2005 roku swej strony podziału postkomunistycznego/niekomunistycznego. Sprzyjała temu rywalizacja rozgrywająca na osi SLD – ugrupowania postsolidarnościowe, zwłaszcza jeśli te ostatnie były bardziej zjednoczone. W 2001 r. ten podział zaczyna zanikać i wiąże się to, po pierwsze z rozpadem AWS i podziałem w SLD oraz ze wkroczeniem na scenę polityczną nowych aktorów. A po drugie, z pojawieniem się nowych kwestii politycznych i nowych wyzwań. Mimo to, postkomunistyczny podział przetrwał w zmienionej formie, bo stał się kwestią rozliczenia z przeszłością dla dominującej obecnie w spektrum politycznym Polski partii Prawo i Sprawiedliwość. Galicja Zachodnia pozostała regionem sil postsolidarnościowych, czyli przeważnie prawicowych, chociaż jednak partia postkomunistyczna zwyciężyła w wyborach parlamentarnych w 1993 i w wyborach 2001 w całej Polsce.

Słowa kluczowe: *podział postkomunistyczny, partie polityczne, Rzeczpospolita Polska, partie postkomunistyczne, wybory parlamentarne.*

Po 1989 roku podział na postkomunistów i byłych opozycjonistów stał się jednym z ważniejszych podziałów w społeczeństwie polskim. Generalnie biorąc, w literaturze poświęconej Polsce, Ukrainie i całej Europie Środkowo-Wschodniej za istotny uważa się podział ze względu na stosunek do gospodarki rynkowej, podział wieś-miasto, postawa wobec sekularyzacji oraz inne podziały. Podział postkomunistyczny, który po upadku socjalizmu po 1989 roku i "Aksamitnej Rewolucji", nie był jedynym podziałem, ale był zdecydowanie jednym z ważniejszych podziałów do

2005 roku w jak w Polsce, tak i innych byłych krajach socjalistycznych, w tym — w krajach byłego Związku Radzieckiego. Dlatego bardzo ważne jest zbadanie preferencji politycznych wyborców Galicji Zachodniej jako regionu o szczególnej ważności w wyborach parlamentarnych z lat 90 i na początku wieku XXI, gdy istniał podział postkomunistyczny w III Rzeczypospolitej.

Wśród badaczy, którzy prowadzili analizę w okresie wyborów w Galicji Zachodniej i analizę podziału postkomunistycznego, nade wszystko w wyborach

parlamentarnych z lat 90, i na początku wieku XXI, należy wymienić pracę A. Antoszewskiego [Antoszewski 2012], J. Flisa [Flis 2014], R. Matyji [Matyja 2014], K. Zuby [12], W. Sokoła [7], M. Grabowskiej [Grabowska 2004], M. Kowalskiego [Kowalski 2000], P. Kubickiego [Kubicki 2012], T. Zaryckiego [Zarycki 2012], A. Grzymala-Busse [Grzymala-Busse 2001] i innych.

Socjopolityczny podział, który M. Grabowska [Grabowska 2004] i A. Grzymala-Busse [Grzymala-Busse 2001] określili mianem “podziału postkomunistycznego” i który genetycznie strukturyzował przestrzeń polityczną na postkomunistyczną lewicę i postsolidarnościową prawicę. Są zbiorowości, analitycy, którzy nie uważają tego podziału za ważny. Najlepszym przykładem może być zarówno PSL i jego elektorat, jak i Samoobrona RP, które swoje poparcie otrzymują i ze strony postkomunistycznej (dlatego elektorat SLD też częściowo głosował na Samoobronę RP), i ze strony solidarnościowej czy postsolidarnościowej (elektoratu AWS) oraz ugrupowań politycznie nieokreślonych lub efemerycznych.

Na istotę podziału pomiędzy ugrupowaniami o charakterze postsolidarnościowym i postpeerelowskim zwraca uwagę także wielu badaczy polskiej sceny politycznej. Podział ten był dość głęboki i dotyczył nie tylko sceny politycznej, ale elektoratu. Dla wielu wyborców bowiem przekroczenie postsolidarnościowych lub postkomunistycznych opłotków było do 2005 roku sprawą trudną. M. Grabowska twierdzi, iż wyborcy głosują “ścieżkami” wyznaczonymi przez ich poprzednie afiliacje i dawne preferencje [Grabowska 2004: 59].

M. Kowalski w swoim studium “Geografia wyborcza Polski. Przestrzenne zróżnicowanie zachowań wyborczych Polaków” [Kowalski 2000: 93] wyjaśnia, że na polaryzację polityczną w Polsce nakładają się podziały cywilizacyjne w ujęciu amerykańskiego politologa S. Huntingtona, pomimo iż społeczności tam zamieszkujące należą do kościoła rzymskokatolickiego. M. Kowalski pisze, iż “na granicy pomiędzy Śląskiem a Zagłębiem, na drugim odcinku granicy pomiędzy Galicją i Kongresówką czy na pograniczu kaszubsko-zachodniopomorskim są podziały cywilizacyjne. Biorąc pod uwagę historyczne związki tych ziem, może więc i w tych przypadkach wypadało, by mówić o odrębnościach wynikających z oddziaływania różnych formacji cywilizacyjno-kulturowych” [Kowalski 2000: 93].

Przez całą dekadę lat 90 dwudziestego wieku można było obserwować zupełną zmianę konotacji nazwy “Galicja”. Pojęcie to początkowo niosące w sobie w okresie PRL negatywne znaczenie nabiera wartości, stając się ważnym elementem w konstruowaniu tożsamości regionalnej. Według P. Kubickiego, tę dynamikę można przedstawić, korzystając z dwóch zmiennych: działań

marketingowych (reklamy) oraz geografii politycznej [Kubicki 2012: 95–97]. Od początku transformacji ustrojowej w III RP zaczęła się radykalna zmiana rzeczywistości społecznej, wprowadzając do niej marketing oraz geografii polityczną. Pierwsza odnosi się w wielkim uproszczeniu do zwiększania sprzedaży dóbr i usług. W przypadku geografii politycznej głównym polem zainteresowania jest analiza postaw politycznych w rozkładzie przestrzennym. I ten ostatni czynnik pozwolił na wejście idei galicyjskiej do dyskursu politycznego i pozwolił Galićji zostać fenomenem geografii politycznej. Po przeprowadzeniu pierwszych wyborów demokratycznych w 1991 roku okazało się, że Polska nie jest politycznym monolitem, jak to było według propagandy z okresu PRL (w której nie było zróżnicowań regionalnych), ale mieszkańcy różnych regionów i co ważne tych regionów, ukształtowanych w czasie zaborów, głosują specyficznie. Kolejne wybory potwierdzały tę prawidłowość, wykazując przy tym specyfikę Galićji, gdzie zdecydowanie wygrywała prawica. Próba wyjaśniania swoistego fenomenu Galićji, tak przez politologów, socjologów, jak też przez dziennikarzy, skutkowało powrotem nazwy Galićji (najczęściej nazwy „byłej Galićji”) do dyskursu publicznego. Przyczyna jest oczywista, bo była to najbardziej adekwatna nazwa dla przestrzeni skupiającej kilka małych województw, odznaczających się podobnymi preferencjami wyborczymi (krakowskie, tarnowskie, nowosądeckie, rzeszowskie, krośnieńskie, oraz galicyjskie części bielskiego i tarnobrzeskiego) [Kubicki 2012: 97]. Jak zauważa T. Zarycki [Zarycki 2002: 72], w lipcu 1989 roku w “Tygodniku Solidarność”, zarysował się jednoznacznie pozytywny obraz Galićji na tle pozostałych ziem w Polsce.

W roku 1991 wyraźnie zarysowała się charakterystyczna dla obszaru dawnej Galićji Zachodniej przewaga partii postsolidarnościowych. Wygrały one w bezwzględnej większości powiatów Galićji. Wybory od 1993 roku wstrząsnęły sceną polityczną Polski, prowadząc do powrotu do władzy postkomunistów z Sojuszu Lewicy Demokratycznej i Polskiego Stronnictwa Ludowego [Sokół 2003: 198]. Większość ugrupowań politycznych postsolidarnościowych nie weszło do Sejmu i nie pokonało klauzuli zaporowej na poziomie 5 %, co również skutkowało zwycięstwem postkomunistów i rozdrobieniem poparcia dla głównych i najbardziej znaczących sił postsolidarnościowych, czyli Unii Demokratycznej, Konfederacji Polski Niepodległej oraz Bezpartyjnego Bloku Wspierania Reform pod przywództwem prezydenta L. Wałęsy. W izbie niższej pojawiły się natomiast dwa nowe ugrupowania: utworzona przez lewicę solidarnościową i krytycznie wobec SLD środowiska postkomunistów Unia Pracy i zbudowany z inicjatywy Lecha Wałęsy Bezpartyjny Blok Wspierania Reform.

Tabela 1

Głosowanie wyborców Galicji Zachodniej do Sejmu RP wobec podziału postkomunistycznego/postsolidarnościowego w roku 1991

Partie polityczne i ich rodowód polityczny	W skali kraju	Galicja Zachodnia
	Odsetek głosów	Odsetek głosów
Unia Demokratyczna (Postsol)	12.38 %	12.58 %
Sojusz Lewicy Demokratycznej (Postkom)	11.99 %	6.79 %
Wyborcza Akcja Katolicka (Postsol)	8.74 %	8.87 %
Porozumienie Obywatelskie Centrum (Postsol)	8.71 %	10.84 %
Polskie Stronnictwo Ludowe (Postkom)	8.67 %	7.73 %
Konfederacja Polski Niepodległej (Postsol)	7.50 %	11.23 %
Kongres Liberalno-Demokratyczny (Postsol)	7.49 %	5.42 %
Porozumienie Ludowe (Postsol)	5.47 %	6.80 %
NSZZ "Solidarność"* (Postsol)	5.05 %	3.77 %
Polska Partia Przyjaciół Piwa (nie należące do podziału)	3.27 %	2.39
Chrześcijańska Demokracja (Postsol)	2.39 %	2.09 %
Solidarność Pracy (Postsol)	2.09 %	1.48 %
Stronnictwo Demokratyczne (Postkom)	1.42 %	1.74 %
Partia Chześcijańskich Demokratów (Postsol)	1.12 %	1.87 %
Odsetek głosów oddanych na partie postkomunistyczne	20.66 %	15.52 %
Odsetek głosów oddanych na partie postsolidarnościowe/niekomunistyczne	60.27 %	66.69 %

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PKW, Szkoły polskiej demokracji: wybory i polityka / pod red. Artura Wołka, Wydawca : Kraków : Ośrodek Myśli Politycznej; Rok wydania : 2014. 342 S.;

W następnej tabeli wymieniono także "Solidarność" i centroprawicową koalicję Katolicki Komitet Wyborczy "Ojczyzna", które również wywodzą się z Solidarności [Państwowa Komisja Wyborcza, n. d].

Tabela 2

Głosowanie wyborców Galicji Zachodniej do Sejmu RP wobec podziału postkomunistycznego/postsolidarnościowego w roku 1993.

Partie polityczne i ich rodowód polityczny	W skali kraju	Galicja Zachodnia
	Odsetek głosów	Odsetek głosów
Sojusz Lewicy Demokratycznej (Postkom)	20.41 %	13.31 %
Polskie Stronnictwo Ludowe (Postkom)	15.40 %	16.25 %
Unia Demokratyczna (Postsol)	10.59 %	11.66 %
Unia Pracy (Postsol)	7.28 %	5.17 %
Konfederacja Polski Niepodległej (Postsol)	5.77 %	9.32 %
Bezpartyjny Blok Wspierania Reform (Postsol)	5.41 %	7.00 %
Katolicko Komitet Wyborczy "Ojczyzna" (Postsol)	6.37 %	10.46 %
NSZZ "Solidarność" (Postsol) (Postsol)	4.90 %	6.76 %
Odsetek głosów oddanych na partie postkomunistyczne	35.81 %	29.56 %
Odsetek głosów oddanych na partie postsolidarnościowe/niekomunistyczne	40.32 %	50.37

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PKW, Szkoły polskiej demokracji: wybory i polityka / pod red. Artura Wołka, Wydawca : Kraków : Ośrodek Myśli Politycznej; Rok wydania : 2014. 342 S.

Podobnie jak w 1991 roku, przejrzyste dane uzyskujemy sumując wyniki list postsolidarnościowych i postkomunistycznych. Jak widać, partie postsolidarnościowe pozostają najsilniejszą formacją w Galicji Zachodniej. Partie postsolidarnościowe uzyskały wyniki znacznie wyższe od średniej krajowej. W Krakowie i Przemysłu możemy mówić o równowadze między prawicą, listami liberalnymi z obozu niekomunistycznego i lewicowymi, czyli obozem postkomunistycznym. W Rzeszowie prawica miała nieznaczną przewagę nad lewicą i znaczącą nad ugrupowaniami liberalnymi. W Krośnie, Nowym Sączu i Tarnowie zdecydowanie zwyciężyły partie postsolidarnościowe. W Tarnobrzegu natomiast wyraźną przewagę uzyskała postkomunistyczna SLD.

W parlamentarnych wyborach od roku 1997 zwycięstwo odniosła lista zjednoczonej centroprawicy –

Akcja Wyborcza Solidarność (AWS), czyli główne stronnictwo o rodowodzie postsolidarnościowym [Sokół 2003: 198]. Mimo przegranych wyborów po ustępstwie pierwszego miejsca AWS, SLD powiększyło poparcie w skali całej Polski. Natomiast porażkę poniosły PSL, tracąc ponad połowę wyborców, oraz Unia Pracy (UP), nie przekraczając klauzuli zaporowej [“Państwowa Komisja Wyborcza”, n. d.]. Skutecznie przekroczyła próg wyborczy powstała w wyniku zjednoczenia UD, KLD i Unia Wolności — choć nie zwiększyła poparcia i ponadto zawarła korzystną koalicję z dominującą wśród ugrupowań prawicowych AWS. Nową partią w Sejmie był także prawicowy Ruch Odbudowy Polski (ROP) [Lopata 2017: 89]. Więc i na tych wyborach Galicja Zachodnia potwierdziła, iż jest regionem nastawionym bardziej negatywnie wobec SLD, jako głównej partii postkomunistycznej.

Tabela 3

Głosowanie wyborców Galicji Zachodniej do Sejmu RP wobec podziału postkomunistycznego/postsolidarnościowego w roku 1998

Partie polityczne i ich rodowód polityczny	W skali kraju	Galicja Zachodnia
	Odsetek głosów	Odsetek głosów
Akcja Wyborcza Solidarność	33.83 %	47.84 %
Sojusz Lewicy Demokratycznej(Postkom)	27.13 %	16.59 %
Unia Wolności (Postsol)	13.37 %	12.51 %
Polskie Stronnictwo Ludowe (Postkom)	7.31 %	7.16 %
Ruch Odbudowy Polski (Postsol)	5.56 %	5.44 %
Odsetek głosów oddanych na partie postkomunistyczne	34.44 %	23.75 %
Odsetek głosów oddanych na partie postsolidarnościowe/niekomunistyczne	62.76 %	65.79 %

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PKW, Szkoły polskiej demokracji: wybory i polityka / pod red. Artura Wołka, Wydawca : Kraków : Ośrodek Myśli Politycznej; Rok wydania : 2014. 342 S.

Na interesującym nas obszarze postsolidarnościowa AWS zdobyła wynik wyraźnie lepszy od ogólnopolskiego (o ponad 14 punktów procentowych) [Kowalczyk, Sielski: 104]. Nic zatem dziwnego, iż na mapie Galicji Zachodniej nie brakuje powiatów, w których AWS zdobyła bezwzględną większość głosów. Jedynie w jednym powiecie – chrzanowskim zwyciężyła postkomunistyczne SLD, które odnotowało na opisywanym terenie o ponad 10 punktów procentowych niższe niż w skali całego kraju. AWS w większości powiatów Galicji Zachodniej zyskało bezwzględną większość głosów. AWS wygrała też we wszystkich miastach na prawach powiatu, przy czym tylko w Nowym Sączu i Krośnie – bezwzględną większość głosów[Lopata 2017: 89].

Rok 2001 przyniósł kolejny wyraźny zwrot polityczny, dlatego że w wyborach do Sejmu zwyciężyła z ogromną przewagą koalicja wyborcza SLD-UP. W Sejmie IV kadencji znalazły się cztery nowe partie polityczne: powstała w wyniku rozłamu w AWS i UW Platforma Obywatelska (PO) [“Państwowa Komisja Wyborcza”, n. d.]założona przez działaczy dawnego Porozumienia Centrum i innych ugrupowań wchodzących w skład AWS – Prawo i Sprawiedliwość (PiS), populistyczna i ludowa Samoobrona RP, a także nacjonalistyczna i tradycjonalistyczna Liga Polskich Rodzin (LPR). Chociaż PO i PiS reprezentowały orientację centroprawicową – PO była bardziej liberalną, a PiS bardziej konserwatywną [Kowalczyk, Sielski 2005: 124].

Głosowanie wyborców Galicji Zachodniej do Sejmu RP wobec podziału postkomunistycznego/postsolidarnościowego w roku 2001

Partie polityczne i ich rodowód polityczny	W skali kraju	Galicja Zachodnia
	Odsetek głosów	Odsetek głosów
Sojusz Lewicy Demokratycznej-Unia Pracy (Postkom)	41.04 %	31.06 %
Platforma Obywatelska (Postsol)	12.68 %	13.43 %
Samoobrona RP (nie należące do podziału)	10.20 %	8.87 %
Prawo i Sprawiedliwość Obywatelska (Postsol)	9.50 %	11.10 %
Polskie Stronnictwo Ludowe (Postkom)	8.98 %	10.91 %
Liga Polskich Rodzin (Postsol)	7.87 %	12.16 %
Akcja Wyborcza Solidarność Prawicy (Postsol)	5.60 %	8.99 %
Odsetek głosów oddanych na partie postkomunistyczne	50.02 %	41.97 %
Odsetek głosów oddanych na partie postsolidarnościowe/niekomunistyczne	35.65 %	45.68 %

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PKW, Szkoły polskiej demokracji: wybory i polityka / pod red. Artura Wołka, Wydawca : Kraków : Ośrodek Myśli Politycznej; Rok wydania : 2014. 342 S.

Na interesującym nas obszarze Galicji Zachodniej, czyli w Podkarpaciu i Małopolsce przewaga sił postkomunistycznych SLD-UP była mniejsza niż w skali kraju (o 10 %), ale ważne jest to, iż w tym regionie koalicja SLD-UP okazała się zwycięską. Duże poparcie w 2001 r. w wyborach parlamentarnych dla postkomunistycznej i lewicowej koalicji SLD-UP spowodowane było powszechnym niezadowoleniem z rządów AWS i w konsekwencji jej przegraną. Jednak porównanie tych zjawisk z sytuacją ogólnopolską i innymi regionami, upoważnia do podtrzymania tezy o specyfice politycznej historycznie ukształtowanego regionu. Mniejsze niż w innych regionach rozmiary zwycięstwa lewicy postkomunistycznej, najlepszy w Polsce wynik wyborczy AWS wskazują, że można mówić o utrzymaniu się, choć, jak się wydaje osłabionego prawicowego klimatu politycznego i syndromu niechęci do postkomunistów z SLD, zjawisk charakterystycznych dla województw małopolskiego i podkarpackiego. SLD w wyborach 2011 r. przegrała tylko w 11 powiatach, a w miastach wygrała zdecydowanie. Również warto zwrócić uwagę, iż w 2001 r. wyższym poparciem niż dotąd cieszyło się PSL, co można powiązać z ludową ideologią, która zyskała na mniej urbanizowanej Galicji więcej zwolenników. Co też bardzo ważne, PSL będąc partią z obozu postkomunistycznego i koalicjantem SLD, starała się dystansować się od swej działalności w okresie PRL.

Wyniki głosowania mieszkańców w kolejnych wyborach (parlamentarnych i prezydenckich), preferencje i poparcie szeroko rozumianej prawicy, czyli głównie, partii wywodzących się z obozu postsolidarnościowego dały podstawy dla umieszczenia

przez J. Raciborskiego regionu w grupie obszarów o trwale niskim poparciu dla lewicy z obozu postkomunistycznego [Raciborski 1997: s. 154]. Można mówić wręcz o występującym na tym terenie syndromie niechęci dogłówniej partii politycznej obozu postkomunistycznego, do SLD. Do głównych jego przesłanek J. Raciborski zalicza: wysoki poziom religijności mieszkańców i silne wpływy Kościoła katolickiego, tradycyjne i indywidualne rolnictwo, niski poziom urbanizacji, tradycje antykomunistycznego oporu, tradycja ruchu ludowego, przynależność terenów do monarchii austro-węgierskiej, silną identyfikację regionalną.

Natomiast wybory od 2005, 2007, 2001 i od roku 2015 to rozgrywka między dwiema wspomnianymi wyżej partiami centroprawicy z obozu postsolidarnościowego, a właśnie pomiędzy PO i PiS [Lopata 2017: 91–92].

Otóż strony postkomunistycznego i nie- lub antykomunistycznego podziału, ujawniły się w zachowaniach wyborczych społeczeństwa polskiego w wyborach parlamentarnych od wyborów 1991 r., przez kolejne wybory aż do roku 2001 istniała sytuacja, iż jeśli wyborca w wyborach wcześniejszych głosował na reprezentanta strony postkomunistycznej, to z większym prawdopodobieństwem głosował na reprezentanta strony niekomunistycznej czy solidarnościowej, to i w następnych wyborach z największym prawdopodobieństwem głosował na którąś z partii postsolidarnościowych i niekomunistycznych (niekoniecznie tę samą, co poprzednio) albo przynajmniej nie głosował na SLD.[Grabowska 2001] Relacje między postkomunistyczną stroną podziału a jej polityczną

reprezentacją, SLD, funkcjonowały efektywnie do 2001 roku. Natomiast o reprezentację niekomunistycznej czy postsolidarnościowej strony podziału rywalizowało wiele podmiotów politycznych, czasem zwalczających się i niestabilnych organizacyjnie elit politycznych, więc relacje między ową stroną a partiami nie mogły się zawiązać ani utrwalić [Grabowska 2004: 311]. Wyniki kolejnych wyborów przekonują że na poziomie społeczeństwa owa postsolidarnościowa strona istniała, ale nie zawsze było na kogo głosować, gdyż partii nikną i powstają nowe, łączą się i dzielą.

Jak okazało się, geografia polityczna również wywarła znaczący wpływ na ukształtowanie podziału postkomunistycznego. Ludzkie przekonania, wartości i zachowania wyborcze kształtowane i podtrzymywane są przez tradycje i wzory kulturowe społeczności regionalnych i lokalnych. Mieszkańcy Galicji Zachodniej, czyli głównie Małopolski i Podkarpacia głosują inaczej niż mieszkańcy innych regionów Polski.

Według J. Flisa, na specyfikę Galicji Zachodniej w okresie lat 90. i na początku XXI wieku, wywarło wpływ kilku czynników. Tylko niektóre z nich są wyjątkowe, natomiast dopiero ich połączenie prowadzi do sytuacji odróżniającej ten obszar od reszty Polski [Flis 2014]. Czynnikiem najtrwalszym, według J. Flisa, jest struktura osadnicza. Południowy wschód Polski, czyli Galicja Zachodnia to obszar o najniższym wskaźniku urbanizacji. Z jednej strony mniejsza, w porównaniu z innymi obszarami, liczba mieszkańców skupiona jest w miastach-powiatach, z drugiej – w powiatach ziemskich urbanizacja jest również średnio najniższa w kraju. Jednocześnie jednak różnica w mobilizacji wyborczej pomiędzy wsią a miastem jest tu najmniejsza. Wynika to z wyższej niż w innych obszarach frekwencji wsi. Galicja na tle niektórych regionów polskich, a zwłaszcza ziem zachodnich i północnych, dużych metropolii miejskich, charakteryzuje się wysokim wskaźnikiem zasiedlenia, t to znaczy żyjący tam wyborcy w minimalnym stopniu migrowali z innych części Polski.

Połączenie tych dwóch czynników powoduje, że wyborcy wiejscy stanowią tu największy odsetek głosujących – są bowiem jednocześnie większą częścią uprawnionych i częścią bardziej zaangażowaną niż w innych częściach kraju.

Do tego dochodzi trzeci czynnik – przesunięcie poparcia w stronę konserwatywną, w szczególności zaś słabość lewicy i wysokie poparcie dla partii politycznych wywodzących się z obozu postsolidarnościowego, a zwłaszcza dla PiS, Porozumienia Centrum, AWS i KPN, jako partii prawicowych [Wołek 2014: 137].

Konkludując, musimy podkreślić, iż wyborcy w Polsce, a zwłaszcza na terenach byłej Galicji Zachodniej trzymali się do wyborów 2005 roku swej strony podziału

postkomunistycznego/niekomunistycznego. Sprzyjała temu rywalizacja rozgrywająca na osi SLD – ugrupowania postsolidarnościowe, zwłaszcza jeśli te ostatnie były bardziej zjednoczone (jak w roku 1997, kiedy naprzeciw AWS stanęła AWS, jako główna siła postsolidarnościowa). Oczywiście, że w 2001 r. ten podział zaczyna zanikać i wiąże się to, po pierwsze z rozpadem AWS i podziałem w SLD oraz ze wkroczeniem na scenę polityczną nowych aktorów (zupełnie nowych, jak Samoobrona RP, lub zreorganizowanych stronnictw z obozu postsolidarnościowego, jak PO, PiS, LPR). A po drugie, z pojawieniem się nowych kwestii politycznych i nowych wyzwań. Mimo to, postkomunistyczny podział przetrwał w zmienionej formie, bo stał się kwestią rozliczenia z przeszłością dla dominującej obecnie Prawa i Sprawiedliwości.

Otóż Galicja Zachodnia pozostała regionem sil postsolidarnościowych, czyli przeważnie prawicowych, chociaż jednak partia postkomunistyczna zwyciężyła w wyborach parlamentarnych w 1993 i w wyborach 2001 w całej Polsce.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Antoszewski A. (2004). Wzorce rywalizacji politycznej we współczesnych demokracjach europejskich, *Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego*. Wrocław.
- Grabowska M. (2004). Podział postkomunistyczny. Społeczne podstawy polityki w Polsce po 1989 roku, *Wydawnictwo Naukowe Scholar*. Warszawa.
- Grabowska M., Szawiel T. (2001). Budowanie demokracji. Podziały społeczne, partie polityczne i społeczeństwo obywatelskie w postkomunistycznej Polsce, Warszawa: *Wydawnictwo Naukowe PWN*.
- Grzymala-Busse A. (2001). Coalition Formation and the Regime Divide in East Central Europe *Comparative Politics*, Vol. 34, No. 1, Retrieved from: https://people.stanford.edu/amgbusse/sites/default/files/cp_01.pdf
- Election Resources on the Internet. Retrieved from: <http://www.electionresources.org>.
- Raciborski J. (1997). Polskie wybory. Zachowania wyborcze społeczeństwa polskiego w latach 1989-95. *Warszawa*.
- Kowalczyk, K., Sielski, J. (Eds.). (2005). Platforma Obywatelska Rzeczypospolitej Polskiej (s. 122–130). *Polskie partie i ugrupowania parlamentarne*. Toruń.
- Kowalski M. (2000). Geografia wyborcza Polski. Przestrzenne zróżnicowanie zachowań wyborczych Polaków w latach 1989-1998, *PAN IG i PZ*, Warszawa.
- Kubicki, P. (2012). Galicja, między regionem a mitem, (w:) Pawłowska A., Z. Rykiel (red.) Region i regionalizm w socjologii i politologii, *Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego*, Rzeszów, s. 92–107.
- Lopata M. (2017). Preferencje polityczne w wyborach do Sejmu w Małopolsce i na Podkarpaciu na tle porównawczym (s. 85–93), *Humanistyczne Wizje, Tom 3, Czasopismo Politechniki Lwowskiej, nr 2*. Lwów.

Wólek A. (2014). Szkoły polskiej demokracji: wybory i polityka. *Ośrodek Myśli Politycznej. Kraków.*

Sokół W. (2003). Partie polityczne i system partyjny w Polsce w latach 1991–2001 (ss. 19–198). *Współczesne partie i systemy partyjne. Zagadnienia teorii i praktyki politycznej, Lublin.*

Państwowa Komisja Wyborcza. Retrieved from: <http://parlament2015.pkw.gov.pl/>.

Zuba, K. (2012). Polska scena polityczna: ciągłość i zmiana. *Warszawa: Kancelaria Sejmu. Wydawnictwo Sejmowe.*

Flis, J. (2014). Złudzenia wyboru. Społeczne wyobrażenia i instytucjonalne ramy w wyborach do sejmu i senatu. *Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego. Kraków.*

REFERENCES

Antoszewski A. (2004). Patterns of political rivalry in contemporary European democracies. *Publishing house of the University of Wrocław. Wrocław.*

Grabowska M. (2004), Post-communist division. Social basis of politics in Poland after 1989, *Publishing House Scholar. Warsaw.*

Grabowska M., Szawiel T. (2001). Building democracy. Social divisions, political parties and civil society in post-communist Poland, *PWN Publishing House, Warsaw.*

Grzymala-Busse A. (2001). Coalition Formation and the Regime Divide in East Central Europe *Comparative Politics*, Vol. 34, No. 1, Retrieved from: https://people.stanford.edu/amgbusse/sites/default/files/cp_01.pdf

Election Resources on the Internet. Retrieved from: <http://www.electionresources.org>.

Raciborski J. (1997). Polish elections. Electoral behaviors of Polish society in 1989–95. *Warsaw.*

Kowalczyk, K., Sielski, J. (Eds.). (2005). Civic Platform of Poland (p. 122–130). *Polish parties and parliamentary groups. Torun.*

Kowalski M. (2000). Electoral geograf of Poland. Spatial differentiation of electoral behavior of Poles in 1989–1998, *PAN IG and PZ, Warsaw.*

Kubicki, P. (2012). Galicia, between the region and the myth, (p. 92–107) (in :) Pawłowska A., Z. Rykiel (ed.) *Region and regionalism in sociology and political science, Publishing house of the University of Rzeszów, Rzeszów.*

Lopata M. (2017) Political Preferences in Elections to Sejm in Lesser Poland and Subcarpathian Voivoships in Comparison (p. 85–93) *Humanitarian Vision, Volume 3, Journal of Lviv Polytechnic National University, No 2, Lviv.*

Wólek A. (2014). Schools o Polish Democracy: elections and politics. *Centre of Political Thought. Kraków.*

Sokół W. (2003). Political parties and party systems in Poland during 1991–2001 (s. 19–198). *Modern parties and party systems. Issues of political theory and practice, Lublin.*

The Election Commission Retrieved from: <http://parlament2015.pkw.gov.pl/>.

Zuba K. (2012). Polish political scene: continuity and change. *Publishing hous of the Sejm. Warsaw.*

Flis, J. (2014). Illusions of the choice. Social imaginations and institutional frames in elections to the parliament and senate. *Publisher house of the Jagiellonian University. Kraków.*